

BANKA QENDRORE E REPUBLIKËS SË KOSOVËS
CENTRALNA BANKA REPUBLIKE KOSOVA
CENTRAL BANK OF THE REPUBLIC OF KOSOVO

Sistemi i Pagesave në Kosovë

P r i s h t i n ë , 2 0 1 7

BANKA QENDRORE E REPUBLIKËS SË KOSOVËS
CENTRALNA BANKA REPUBLIKE KOSOVA
CENTRAL BANK OF THE REPUBLIC OF KOSOVO

Sistemi i Pagesave në Kosovë

BOTUES ©Banka Qendrore e Republikës së Kosovës
Departamenti i Sistemit të Pagesave
33 Garibaldi, Prishtinë 10000
Tel: ++381 38 222 055
Fax: ++381 38 243 763

FAQJA E INTERNETIT www.bqk-kos.org

ADRESA ELEKTRONIKE paymentsystems@bqk-kos.org

Departamenti i Sistemeve të Pagesave

Sistemi i Pagesave

Një prej funksioneve primare të BQK-së është funksionimi i një sistemi efikas, të sigurt dhe të qëndrueshëm të pagesave në vend, si shtyllë kyçe e infrastrukturës financiare dhe ekonomisë së vendit.

Gjatë vitit 2016, Sistemi i Pagesave Ndërbankare është karakterizuar me qëndrueshmëri, siguri dhe efikasitet të lartë ndër-operues, duke realizuar kliringun dhe shlyerjet me kohë dhe në pajtim me standardet dhe procedurat përkatëse. Po ashtu, Regjistri i Llogarive Bankare (RLLB), ka funksionuar mirë dhe është shënuar rritje në qasjen e përdoruesve, si rrjedhojë e rishikimit dhe harmonizimit të rregullativës së RLLB-së. Ky regjistër i'u është nënshtruar ndryshimeve dhe përmirësimeve të softuerit me qëllim të automatizimit të të gjitha proceseve dhe mundësimin të komunikimit elektronik.

Duke filluar nga data 1 korrik 2016, Sistemi Elektronik i Kliringut Ndërbankar në BQK është zëvendësuar me një sistem të ri i cili është projektuar sipas standardeve të fundit të fushës së sistemit të pagesave. Implementimi i këtij sistemi është një ndër hapat kryesor që BQK-ja ka ndërmarr për forcimin e stabilitetit dhe rritjen e efikasitetit të sektorit financiar dhe atij bankar në veçanti.

Sistemi i ri i pagesave ndërbankare, i quajtur ATS (automatic transfer system/sistemi automatik i transferit) përbëhet nga dy komponentë kryesor: komponenti i RTGS-së (real time gross settlement/shlyerjet bruto në kohë reale) i cili mundëson transferimin e fondeve në kohë reale, si dhe komponenti ACH (automatic clearing house/sistem automatik i kliringut) që bënë procesimin e pagesave në grup dhe me vlerë të vogël.

Sistemi i ri i pagesave është i projektuar sipas standardeve më të reja ndërkombëtare për fushën e sistemeve të pagesave (ISO 20022), sipas teknologjisë më bashkëkohore si dhe praktikave më të mira që e bënë Kosovën njërin ndër vendet e para që ka implementuar këtë standard.

Krahas implementimit të sistemit të ri të pagesave që nga data 30 qershor 2016 ka filluar aplikimi i IBAN-it edhe për pagesat vendore që do të ndikojë në unifikimin dhe standardizimin e procesit të kontrollit të vlefshmërisë së llogarive bankare.

Operimi i Sistemit Elektronik të Kliringut Ndërbankar

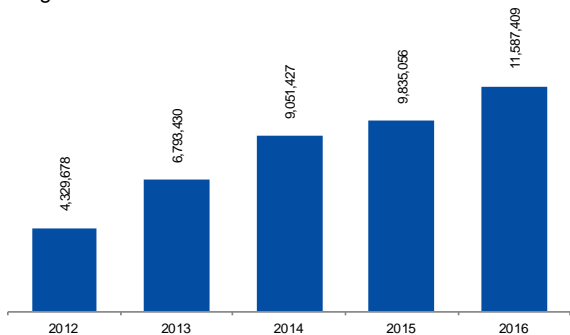
Sistemi i Pagesave Ndërbankare (SPN) mundëson procesimin e një sërë instrumentesh të pagesave, kliringun ndërbankar si dhe shlyerjen e letrave me vlerë.

Treguesit statistikorë të aktivitetit të SPN-së kanë reflektuar me një rritje në vëllim dhe vlerë të transaksioneve të paraqitur si në vijim:

Janë procesuar rreth 11.6 milionë transaksione me vlerë totale prej afërsisht 10.6 miliardë euro. Krahasuar me transaksionet e SPN-së në vitin paraprak, vëllimi i transaksioneve

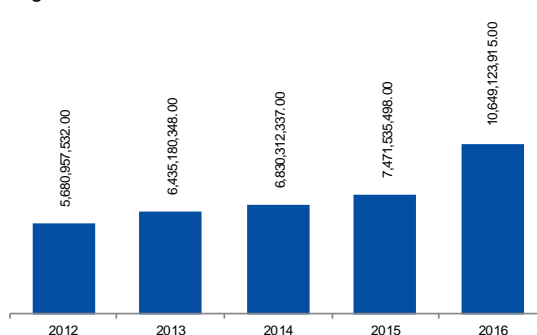
është rritur për 17.88 % dhe vlera e transaksioneve është rritur për 42.52 % siç shifet në figurat 73 dhe 74.

Figura 73. Numri i transaksioneve në ATS

Burimi: BQK (2017)

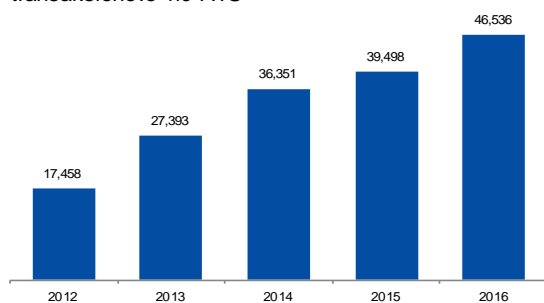
Figura 74. Vlera e transaksioneve në ATS

Burimi: BQK (2017)

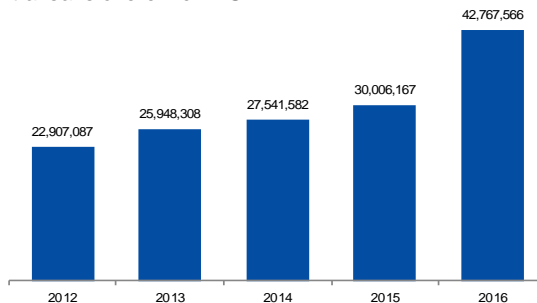
Rritja e vlerës së transaksioneve ndërbankare të realizuara përmes SPN-së, rezulton nga shtimi i produkteve dhe kategorive të reja të transaksioneve të cilat më parë nuk kalonin përmes sistemit të pagesave ndërbankare. Në figurat 75 dhe 76 është paraqitur mesatarja ditore e numrit dhe vlerës së transaksioneve të procesuara përmes sistemit ATS.

Figura 75. Mesatarja ditore e numrit të transaksioneve në ATS

Burimi: BQK (2017)

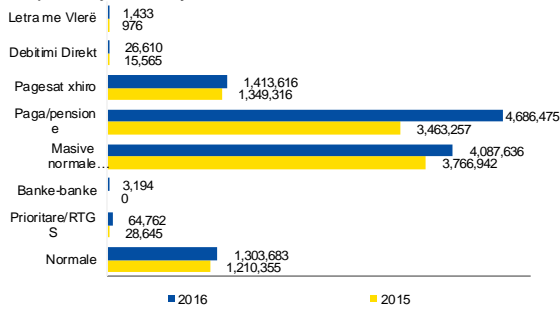
Figura 76. Mesatarja ditore e vlerës së transaksioneve në ATS

Burimi: BQK (2017)

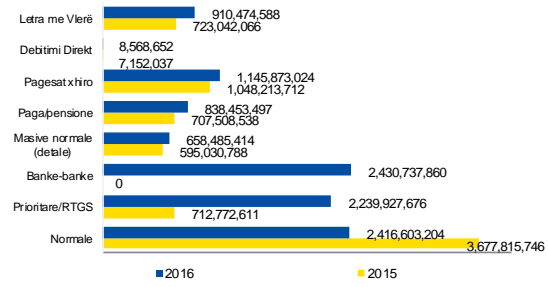
Rritja e vazhdueshme në vëllim dhe vlerë të transaksioneve ndërbankare të SPN-së pasqyron rritjen relative të pagesave pa para të gatshme dhe rritjen e besueshmërisë në sistemin bankar. Në kuadër të SPN-së realizohen pagesat përmes dy komponentëve: në komponentën RTGS realizohen në kohë reale të gjitha pagesat me vlerë mbi 10,000 € si dhe të gjitha pagesat të urdhëruara me prioritet nga ana e klientëve, ndërsa në komponentën ACH realizohen të gjitha pagesat me vlerë nën 10,000 € dhe përfshijnë këto lloje të pagesave: pagesat e rregullta (individuale dhe masive), pagat dhe pensionet, pagesat Kos-Giro dhe Debitimi Direkt. Niveli i rritjes si për nga vëllimi ashtu edhe vlera e këtyre kategorive të pagesave për vitet 2015 dhe 2016 është paraqitur në figurat 77 dhe 78:

Figura 77. Vëllimi vjetor i transaksioneve të ATS-së sipas llojeve të tyre

Burimi: BQK (2017)

Figura 78. Vlera vjetore e transaksioneve të ATS-së sipas llojeve të tyre

Burimi: BQK (2017)

Pagesat e rregullta (individuale dhe masive) përbëjnë rreth 46.5 % të vëllimit dhe rreth 28.9 % të vlerës së transaksioneve të SPN-së.

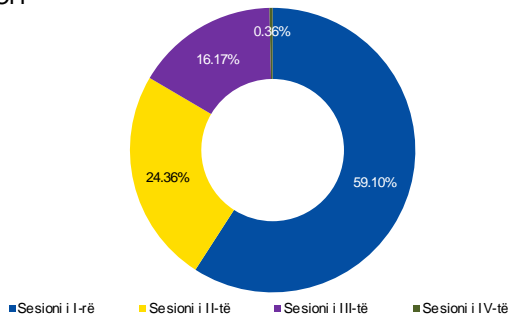
Transaksionet Kos-Giro përfaqësojnë një lloj të veçantë të transaksioneve të rregullta që po ashtu procesohen përmes sesioneve të kliringut dhe shlyhen në baza neto. Gjatë vitit 2016 numri i pagesave Kos-Giro është rritur për 4.77 %, ndërsa vlera e tyre shënoi rritje prej rreth 9.32 %.

Transaksionet RTGS procesohen dhe shlyhen gjatë orarit të punës në kohë reale dhe në baza bruto. Gjatë vitit 2016 numri i tyre përbënte rreth 0.6 % të numrit të përgjithshëm të transaksioneve në SPN, ndërsa vlera e tyre rreth 52.4 % të vlerës së transaksioneve përmes SPN-së.

Debitimi Direkt si instrument dhe skemë e re e pagesave në Kosovë ende nuk është duke u përdorur në atë masë sa instrumentet tjera të pagesave. Kështu që gjatë vitit 2016, ky lloj i transaksioneve përfaqësoje në total më pak se 1% të vëllimit dhe vlerës së transaksioneve të SPN-së. Pasqyrimi i pagesave të procesuara përmes sistemit ACH gjatë vitit 2016 sipas sesioneve, tregon një përqendrim më të theksuar në sesionin e parë të kliringut, krahasuar me tre sesionet tjera (figura 79 dhe 80). Shmangia e mbingarkesave në flukset e pagesave përgjatë sesionit të fundit të kliringut minimizon rreziqet shtesë në kuadër të funksionimit të sistemit të pagesave.

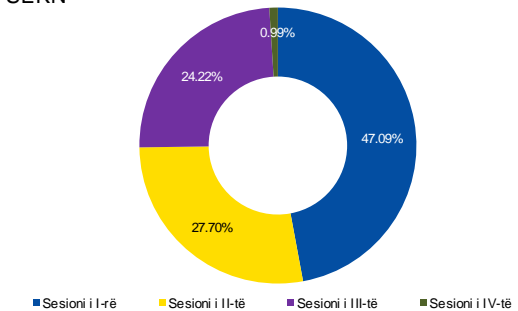
Numri dhe vlera e transaksioneve sipas sesioneve:

Figura 79. Numri i transaksioneve sipas sesioneve në ACH

Burimi: BQK (2017)

Figura 80. Vlera e transaksioneve sipas sesioneve në SEKN

Burimi: BQK (2017)

Vlera e përgjithshme e transaksioneve të shlyera në SPN gjatë vitit 2016 ka qenë 10,649,123,915 €, ku tri institucionet e para me vlerë më të madhe të transfereve të iniciuara zënë 61.19 % të vlerës së përgjithshme, ndërsa të gjitha institucionet tjera zënë 38.81 %. Sa i përket numrit të transfereve të iniciuara, nga numri i përgjithshëm i tyre prej 11,597,055 , tri institucionet e para me numër më të madh të transfereve të iniciuara zënë 74.75 % të numrit të përgjithshëm, ndërsa të gjithë institucionet tjera zënë 25.25% .

Një pasqyrë e detajuar e treguesve të përqendrimit të pjesëmarrjes së institucioneve më aktive në SPN gjatë vitit 2016, kundrejt totalit të aktivitetit në këtë sistem, është paraqitur në tabelën 16.

Tabela 16. Treguesit e përqendrimit për transaksionet e iniciuara/dërguara në SEKN

Sistemi ATS	Vëllimi	Vlera
3 banka	74.75%	61.19%
7 bankat tjera	25.25%	38.81%
Gjithsej	11,597,055	10,653,861,256

Burimi: BQK (2017)

*Mbikëqyrja, analizat dhe zhvillimet e sistemeve të pagesave
Instrumentet e pagesave dhe infrastruktura bankare për shërbime të pagesave*

Ligji për Sistemin e Pagesave autorizon BQK-në për mbikëqyrje të sistemit të pagesave, për të siguruar efikasitetin, besueshmërinë si dhe pajtueshmërinë e tij me dispozitat ligjore, ruajtjen e besimit të publikut në sistemin dhe instrumentet e pagesave si dhe promovimin e konkurrencës së lirë në tregun e shërbimeve të pagesave.

Me qëllim të fuqizimit të funksionit të mbikëqyrjes së sistemeve të pagesave, gjatë vitit 2016, BQK-ja ka ndërmarrë një sërë hapash në përmirësimin e rregullativës dhe procedurave për mbikëqyrje të sistemeve të pagesave. Një nga zhvillimet më të rëndësishme në këtë drejtim, është miratimi i Politikës për Mbikëqyrjen e Sistemeve të Pagesave, përmes së cilës përcaktohen parimet dhe udhëzimet për mbikëqyrjen e sistemeve të pagesave të cilët operojnë në Republikën e Kosovës. Sipas kësaj politike, në ushtrimin e funksionit të saj mbikëqyrës për sisteme të pagesave të rëndësishme sistematike, BQK-ja bazohet në Parimet për Infrastrukturën e Tregut Financiar të miratuara nga Komiteti për Sisteme të Pagesave dhe Shlyerjes të Bankës Ndërkombëtare për Rregullim (BIS), ndërsa për mbikëqyrjen e sistemeve të pagesave me vlera të vogla aplikohet Kuadri i Rishikuar për Mbikëqyrjen e Sistemeve të Pagesave me vlerë të vogël i Bankës Qendrore Evropiane (BQE).

Po ashtu, gjatë këtij viti janë kryer inspektime të rregullta në banka me qëllim monitorimin e procesimit të pagesave sipas procedurave të përcaktuara me dispozita ligjore.

Kemi bërë publikimin e rregullt të treguesve analitikë për instrumente të pagesave në Kosovë. Ka vazhduar publikimi i analizave të rregullta rreth zhvillimeve të sistemeve të pagesave, si dhe materialeve tjera informative me karakter të edukimit financiar për publikun. Gjatë këtij viti janë publikuar këto analiza:

- Përdorimi i kartelave në Kosovë – kjo analizë është publikuar për herë të parë në këtë vit dhe ka për qëllim të pasqyrojë shpërndarjen socio-demografike të kartelave të cilat përdoren nga ana e qytetarëve të Kosovës si dhe të analizoj faktorët të cilët kanë ndikuar në një shpërndarje të tillë të kartelave¹;
- Analiza mbi përdorimin e instrumenteve të pagesave në Kosovë (publikuar në baza tremujore);
- Analizimin e zhvillimeve të skemës së pagesave Kos Giro dhe e Debitimit Direkt (publikuar në baza vjetore)²;

Duke synuar përafrimin me praktikat më të mira ndërkombëtare dhe rekomandimet e BQE-së në fushën e sistemeve të pagesave, janë hartuar, rishikuar dhe përshtatur këto rregullore dhe politika:

- a) Rregullore për Sistemin e Pagesave Ndërbankare,
- b) Rregullore për Regjistrin e Llogarive Bankare,
- c) Politika për Mbikëqyrjen e Sistemeve të Pagesave,

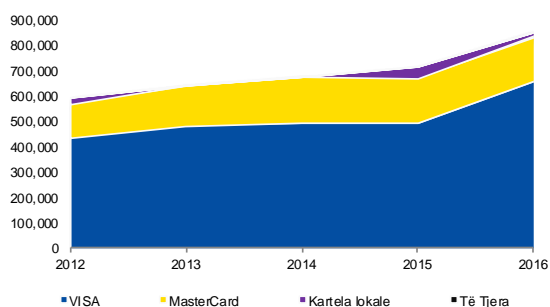
5.3.3 Instrumentet e pagesave dhe infrastruktura bankare për shërbime të pagesave

Raportimet e bankave për instrumente të pagesave tregojnë se deri në fund të dhjetorit të vitit 2016 numri i kartelave të debitit arriti në 856,718 ndërsa numri i kartelave të kreditit arriti në 156,437. Krahasuar me një vit më parë konstatohet se numri i kartelave të debitit është rritur për 19.2 %, ndërsa numri i kartelave të kreditit është rritur për 8.74 % (figura 81 dhe 82).

¹ <http://bqk-kos.org/repository/docs/SistemilPagesave/Perdorimi%20%20kartelave%20ne%20Kosove.pdf>;

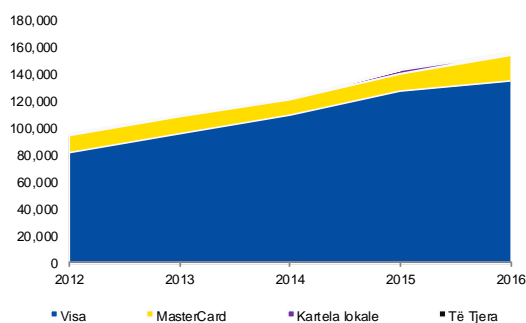
² <http://bqk-kos.org/?id=125>;

Figura 81. Numri i kartelave të debitit sipas llojit

Burimi: BQK (2017)

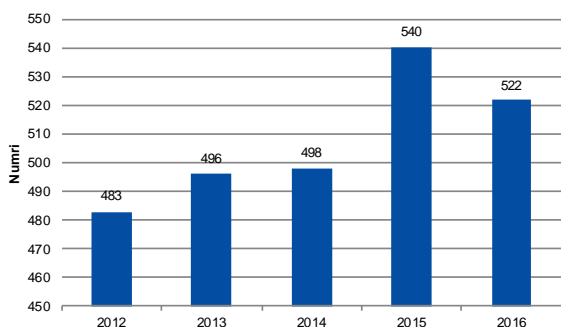
Figura 82. Numri i kartelave të kreditit sipas llojit

Burimi: BQK (2017)

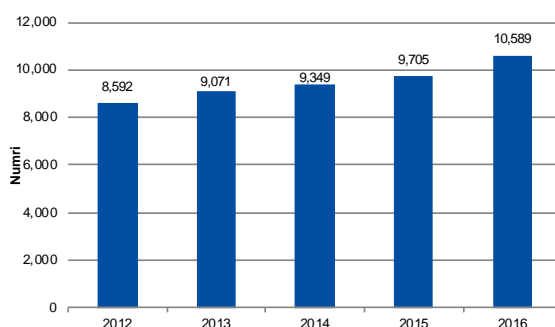
Sa i përket infrastrukturës së terminaleve ATM (bankomate) dhe POS (pika të shitjes) të ofruara nga ana e bankave komerciale në Kosovë, shihet se ka pasur rritje të vazhdueshme të numrit të terminaleve POS (10,589), kurse terminalet ATM janë karakterizuar me një ulje të lehtë gjatë këtij viti (522) siç shifet në figurat 83 dhe 84.

Figura 83. Numri i terminaleve ATM

Burimi: BQK (2017)

Figura 84. Numri i terminaleve POS

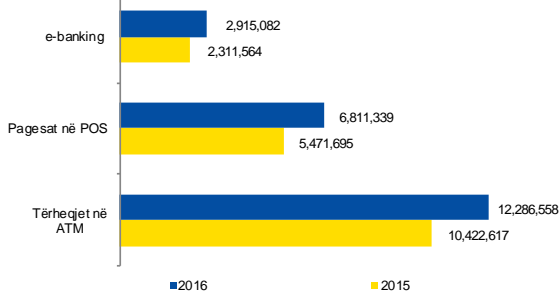

Burimi: BQK (2017)

Krahas rritjes së numrit të terminaleve dhe instrumenteve të pagesave, nga të dhënat statistikore shihet se viti 2016 është karakterizuar edhe me rritje të përdorimit instrumenteve elektronike të pagesave (figura 85 dhe 86).

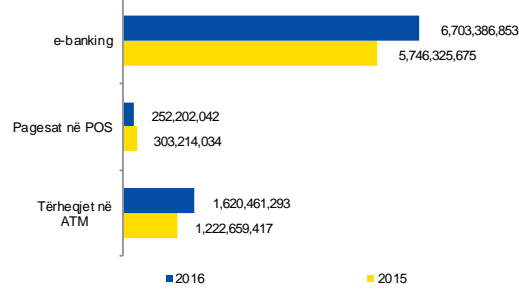
Numri i pagesave të kryera përmes shërbimit e-banking arriti në 2.9 milionë transaksione që krahasuar me vitin paraprak paraqet rritje për 26.1%, ndërsa vlera e tyre arriti në 6.7 miliardë euro, me rritje vjetore prej 16.7%.

Figura 85. Vëllimi vjetor i transaksioneve të instrumenteve elektronike të pagesave

Burimi: BQK (2017)

Figura 86. Vlera vjetore e transaksioneve të instrumenteve elektronike të pagesave

Burimi: BQK (2017)

Viti 2016 po ashtu u karakterizua me një tendencë në rritje të përdorimit të instrumenteve elektronike të pagesave. Numri i pagesave në POS terminale është rritur për 24.5%, ndërsa vlera e tyre ka shënuar rënie për 16.8%. Po ashtu edhe tërheqjet në ATM terminale u karakterizuan me rritje. Numri i tërheqjeve në ATM gjatë vitit 2016 është rritur për rreth 17.9 %, ndërsa vlera e tërheqjeve është rritur për 32.5%.

Nga raportimet e bankave rezulton se në fund të vitit 2016, numri i përgjithshëm i llogarive bankare të klientëve ishte rreth 1.88 milion (tabela 17), që paraqet një rënie prej 0.6 % krahasuar me fundin e vitit 2015. Rreth 98.45 % e llogarive janë të rezidentëve, ndërsa rreth 1.55 % janë të jorezidentëve.

Nga totali i llogarive, në fund të vitit 2016, rreth 230.9 mijë llogari kishin qasje “online” nga interneti për të kryer pagesa apo për të kontrolluar gjendjen e llogarisë, duke shënuar një rritje prej 23.3% në krahasim me vitin 2015.

Tabela 17. Numri i llogarive

Përshkrimi i llogarisë	Totali i llogarive të klientëve			Të aksesueshme nga interneti		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Llogaritë e klientëve (1+2)	1,917,513	1,886,644	1,875,091	157,761	187,297	230,905
1-Llogari të rezidentëve (a+b)(%)	98.37%	98.52%	98.45%	97.22%	97.64%	97.86%
a-Individuele (%)	93.18%	93.21%	92.85%	79.66%	79.43%	79.68%
b-Kompani (%)	6.82%	6.79%	7.15%	20.34%	20.57%	20.32%
2-Llogari të jo-rezidentëve (c+d) (%)	1.63%	1.48%	1.55%	2.78%	2.36%	2.14%
c-Individuele (%)	96.60%	96.84%	96.99%	91.99%	91.27%	91.54%
d-Kompani (%)	3.40%	3.16%	3.01%	8.01%	8.73%	8.46%

Burimi: BQK (2017) raportimet e bankave sipas "Metodologjisë për raportimin e instrumenteve të pagesave

Bazuar në të dhënat statistikore zhvillimi i infrastrukturës ka një ritëm më të shpejt krahasuar me vendet e regjionit. Inkurajues mbetet trendi i shpejt i rritjes së përdorimit të instrumenteve elektronike të pagesave.

Sa i përket krahasimit të Kosovës me vendet në rajon, shihet se trendi i shpejtë i zhvillimit gjatë viteve të fundit ka ndikuar, që sot Kosova të ketë përmirësuar pozitën e saj krahasuar me vendet fqinje (tabela 18).

Tabela 18. Tabela krahasuese e instrumenteve dhe terminaleve të pagesave³

Përshkrimi	Banorë	ATM për milion banorë	POS për milion banorë	Kredit Kartelat për milion banorë	Debit Kartelat për milion banorë	E-Banking për milion banorë
Kosova	1.79	292	5,916	87,395	478,613	104,635
Shqipëria	2.89	286	2,315	28,071	285,910	53,014
Republika Çeke	10.55	430	13,533	194,825	927,165	-
Turqia	78.67	614	27,435	739,994	1,428,548	-
Slovenia	2.06	820	18,466	56,155	1,151,726	-
Bullgaria	7.18	782	12,846	131,534	864,348	-

³ Të dhënat në tabelë janë nga viti 2015 pasi që shumica e vendeve në rajon të dhënat për vitin 2015 nuk i kanë publikuar ende.

Hungaria	9.84	489	11,354	140,495	767,056	
Bosnja	3.81	396	6,714	-	-	82,897
Mali i Zi	0.62	603	18,377	64,906	626,866	124,511
Kroacia	4.22	1,047	24,510	46,966	1,612,261	-
Maqedonia	2.08	504	19,472	157,674	619,772	314,495

Burimi: BQK (2016) dhe bankat qendrore apo autoritetet mbikëqyrëse të shteteve përkatëse